

Урок української літератури в 11 класі

Тема. «Все починається з любові і у кожного вона - своя» **Особливості зображення теми кохання в поезіях Анни Ахматової, Лесі Українки, Ліни Костенко і Марії Вакуліч.**

Мета: підвести учнів до розуміння багатогранності почуття кохання на основі життєвих історій і поезій інтимної лірики Лесі Українки, Ліни Костенко і Марії Вакуліч; вчити одинадцятикласників розуміти його роль в житті людини; розвивати в учнів навички аналізу художніх творів, виховувати в них щирість, повагу і розуміння до коханої людини.

Обладнання: портрети Лесі Українки, Ліни Костенко і Марії Вакуліч, виставка творів поетес, музичний центр, комп'ютер.

Варіанти епіграфів

Я думаю про Вас. Я знаю, що Ви є.
Моя душа й від цього вже світає.
Ліна Костенко

Кохання - як вода, - плавке та бистре,
рве, грає, пестить, затягає й топить.
Леся Українка

Якби зняти могла і той біль і той щем,
Я б пролилась весняним дощем,
Я б до ніг зорепадом лягла,
Якби я могла, якби я могла...
Марія Вакуліч

Клас оформлений як літературна вітальня. Учні напередодні уроку поділені на групи, кожна з груп сидить за окремим столом, на столах квіти, висловлювання поетес про кохання.

ХІД УРОКУ

Повідомлення теми і мети уроку

Дорогі мої одинадцятикласники! Сьогодні ми будемо говорити про найпрекрасніше із почуттів в нашому житті – про кохання. Саме воно возвеличує людину, робить її щасливою, дарує крила. Але не до всіх воно приходить однаково. В когось воно «плавке та бистре, рве, грає, пестить, затягає й топить», в когось таке, що «коли закохані зустрічаються очима, в вогні плавиться граніт», в когось «і думки про кохання вистачає для щастя», а хтось ладен заради кохання «пролитись весняним дощем, і до ніг йому зорепадом лягти». Кохання – величне і надзвичайно багатогранне почуття. Комуś із вас уже пощастило із ним зустрітись, а в когось лише все попереду.

Яким ви хочете бачити своє майбутнє кохання – залежить від кожного з вас, вашого характеру, темпераменту, світобачення. Кожному – своє, і це не обговорюється. Але щоб знайти це суто своє, щоб розпізнати його в майбутньому, ми і проводимо цей урок. А так, як у класі значна перевага хлопців, дівчата люб'язно погодились розкрити їм тонкощі жіночої душі на основі поезій

Лесі Українки, Ліни Костенко і Марії Вакуліч.

Над історією кохання кожної поетеси і вираженням його в поезіях працювала кожна із чотирьох груп, на які поділились учні класу.

Вічній темі кохання поетеси віддають належне. Кожна розповідає про свою неповторну історію життя.

Розпочнемо з розповіді 1-ї творчої групи про історію кохання А.А.

Ахматової та М.С. Гумільова

(Звучить мелодія О. Л. Рибнікова «Я відпливаю, і час несе мене...» з кінофільму «Романс про закоханих».)

«Біограф». Мандруючи країною кохання, згадуємо і зоряну пару — Анну Ахматову і Миколу Гумільова. Їхнє кохання було сповнене вогню, тепла, довіри і водночас непорозумінь, холоду, образ.

И когда друг друга проклинали
В страсти, раскалённой добела,
Оба мы ещё не понимали,
Как земля для двух людей мала,—

зізнавалася Анна Ахматова. Це кохання було схоже на двобій сильних і талановитих людей. Ще на початку їхніх стосунків А. Ахматова зазначала: «Я вихожу заміж за друга моєї юности Николая Гумилёва. Он любит меня уже три года, и я верю, что моя судьба быть его женой. Люблю ли я его, не знаю, но кажется мне, что люблю».

Анна Ахматова

Эта встреча никем не воспета,
И без песен печаль улеглась.
Наступило прохладное лето,
Словно новая жизнь началась.
Сводом каменным кажется небо,
Уязвленное жёлтым огнём,
И нужнее насущного хлеба
Мне единое слово о нём.
Ты росой, окропляющий травы,
Вестью душу мою оживи,—
Не для страсти, не для забавы.

Для великої земної любови.

«Біограф». Все починалося щасливо і радісно, але доля їх випробовувала. Через півроку після одруження М. Гумільов від'їжджає до Абіссинії. Горда і незалежна А. Ахматова вважає, що жінка, взявши на себе відповідальність і важку долю поета, повинна залишатися сильною і мужньою, як чоловік. Ще у далекому 1915 року кинула вона на терези свою долю і долю Росії, і остання переважила.

Анна Ахматова

Тебе я милой не была,
Ты мне постыл. А пытка длилась,
И, как преступница, томилась
Любовь, исполненная зла.

То словно брат. Молчишь, сердит,
Но если встретимся глазами —
Тебе клянусь я небесами,
В огне расплавится гранит.

Розповідь 2-ї творчої групи про історію кохання Ліни Костенко та Єжи Пахльовського

(Звучить мелодія з кінофільму «Вокзал для двох» (муз. А. П. Петрова)

«Біограф». Ліна Костенко теж передбачила свою нелегку долю: «Я вибрала долю собі сама. І що зі мною не станеться — у мене жодних претензій нема до долі — моєї обраниці ».

Ліна Костенко і Єжи Пахльовський зустрілися в Літературному інституті ім. Горького, в Москві. Як звук, як мелодія, як пісня народилося їхнє кохання. Були дивовижні зустрічі під зорями, сповнені пахощами квітучих садів, були мрії, сподівання.

Та доля розлучила Ліну і Єжи. Люблячі серця залишилися кожен зі своєю батьківщиною: Єжи — з рідною Польщею, а Ліна не уявляла себе без матінки-України.

Ліна Костенко

Не знаю, чи побачу. Вас, чи ні,
А може, власне, і не в тому справа,
А головне, що десь в далечині —
Є хтось такий, як невтоленна спрага.
Я не покличу щастя не моє.
Луна луни туди не долітає.
Я думаю про Вас. Я знаю, що Ви є.

Моя душа й від цього вже світає.

«Біограф». Глибоке почуття, яке народжується і бере в полон ліричну героїню, відчувається в кожному рядку Ліни Костенко.

Ліна Костенко .

Двори стоять у хуртовині айстр.
Яка рожева й синя хуртовина!
Але чому я думаю про Вас?
Я Вас давно забути вже повинна.
Це так природно — відстані і час.
Я вже забула. Це моя провина,—
То музика нагадує про Вас,
Та раптом ця осіння хуртовина.
Це так природно — музика і час,
І ваша скрізь присутність невловима.
Двори стоять у хуртовині айстр.
Яка шумна й красива хуртовина!

«Літературознавець». Кохання — це напруження всіх сил, людських і нелюдських, здійснення неможливого, долання всіх перешкод... Ніщо не в змозі стати на його шляху — ні відсутність взаємності, ні прохолода в стосунках. Інтимна лірика Ліни Костенко — це напружений діалог розуму й серця, це велика печаль: хто виміряє, скільки втрачено, а скільки знайдено на стежках емансипації?

Ліна Костенко

Не говори печальними очима
Те, що бояться вимовить слова.
Так виникає ніжність самочинна,
Так виникає тиша грозова.
Чи ти мій сон, чи ти моя уява,
Чи просто чорна магія чола...
Яка між нами райдуга стояла.
Яка між нами прірва пролягла.

Розповідь 3-ї групи про історію кохання Лесі Українки та Сергія Мерзвинського

«Біограф». Кохання, яке боязко ступило на тінисту терасу в невеликому містечку Чукурларі, що біля Ялти, де Леся лікувалась, заглянуло в очі, посміхнулося щирою посмішкою і навіки оселилось у серці. «Це він»,— шепотіли її губи.

Сергій Мержинський відомий революціонер, любив дивитись в Лесині очі, в яких стояли лісова прохолода, надвечірня зажура і тепло призахідного сонця. Їм було добре вдвох. Вони часто слухали, як шепотіли кипариси, бився об скелі шалений прибій, стогнали чайки над водою.

Леся Українка. Мені здавалось, він дивився на мене як на ікону, як на ту зірку, що раптом скотилася з неба і може ненароком погаснути. Я була для нього ніби з тонкого скла, що може впасти і розбитись, я була вітром, що може вилетіти крізь прочинені віконця і не повернутись, тим дивним світом, що робить людей щасливими.

«Біограф». Але щастя було коротким. Доля, зле жартуючи, наділила обох не тільки талантом, а й однаковою хворобою — туберкульозом. До того ж, Леся ще дізналася, що Сергій був закоханий в іншу жінку.

Влітку 1900 року Лесею Українку спіткало горе: різко погіршилося здоров'я її друга Сергія Мержинського, який означав дуже багато в житті поетеси. «Мій друже, любий мій друже, створений для мене, як можна, щоб я жила сама тепер, коли я знаю інше життя?» — з розпачем писала вона у ті дні.

Він помер у неї на руках тієї пам'ятної березневої ночі... і було горе, і буй відчай. А ще, умираючи в Лесі на руках, Сергій шепотів своє останнє прохання: попіклуватися про долю жінки, яку він кохав. Леся в цю хвилину чекала слова освідчення, а вони були адресовані іншій.

Леся Українка

Уста говорять: «Він навіки згинув!»
А серце каже: «Ні, він не покинув!»
Ти чуєш, як бринить струна якась
тремтяча?
Тремтить-бринить, немов сльоза
гаряча,
Тут в глибині і б'ється враз зі мною:
«Я тут, я завжди тут, я все з тобою!»
І кожний раз, як стане він бриніти,
Тремтять в моєму серці тії квіти,
Що ти не міг їх за життя зірвати,
Що ти не хтів їх у труну сховати,
Тремтять і промовляють враз зо мною:
«Тебе нема, але я все з тобою!»

«Літературознавець». Інтимна лірика Лесі Українки має яскраво виражений сюжет, розвиток настрою, в основі якого лежить музикальний принцип. У поезіях відчувається тяжіння поетеси до синтезу поезії і музики. Вірші — це

переливи душевного стану, настрою ліричної героїні, зміни її почуттів і переживань.

Загальний настрій інтимної лірики елегійний, навіть скорботний, журливий, але після того, як горить серце, плаче душа.

Особлива низка поезій, присвячених взаєминам Лесі Українки із Сергієм Мержинським. Ці твори розкривають благородство інтелігентної дівчини, її відданість близькій людині, порядність, моральну чистоту, високі помисли і пориви.

(Учень читає вірш «Твої листи завжди пахнуть зов'ялими трояндами...».)

Слайд 1

Розповідь 4-ї групи про історію кохання Марії та Леоніда Вакулічів

Наступна історія кохання бере свій початок в стінах вашої рідної Кухченської школи, куди після закінчення Задовженської восьмирічки прийшло продовжувати навчання миле і ніжне дівча Марія Зінкевич.

Його – такого ясноокого, стрункого і неймовірно доброго – вона зауважила відразу. Пізніше, можливо, про цю зустріч вона напише:

У вікно постукала вже осінь,
Розпустила золоту косу.
Твої очі – неба просінь,
Де узяв ти дивну ту красу.
Хто зумів укласти в твою душу
Щирість, і любов, і доброту
Святості твоєї не порушу,
Від гріха надалі відійду.

Потім були роки навчання в Рівненському державному педінституті. Це роки довгої розлуки і короткочасних зустрічей. Він хворів. Вони не могли бути довго разом. А в період довгої розлуки вона писатиме:

Невже навіки розійшлись дороги?

Невже навіки нас доля розділила?
І в серце закрадаються тривоги,
Якби я могла, я б горе розділила.
Тобі встелю стежину із берези віток,
І не впусчу вітрів холодних, злих.
Весняних перших ніжних квіток
Я принесу, і покладу на твій поріг.
Ти обережним будь і не дивуйся,
Не розтопчи провісників весни.
Я вірю, що тебе діждуся,
І ти мені себе верни.

І доля їх зводить знову, коли вона в черговий раз ступає на поріг нашої школи. Але це вже не тендітне дівча, а молода вчителька української мови і літератури Марія Станіславівна Зінкевич. Про цей момент вона напише:

Щастя і радість бувають різні,
Вони – як весняна повінь.
Це щастя і радість несуть усім весни,
Мені їх принесла осінь.

Це були справжні почуття. Вона настільки любила його, окрім, нього, єдиного, для неї нікого не існувало. В його душі ціло почуття кохання до неї. Вони побрались. В сім'ї народилось два гарних синьооких хлопчики. Разом звели великий дім. Їхнє доглянуте обійстя радувало око кожного перехожого. Вона була по-справжньому щасливою.

Колись із сонечком вставала,
Робила все: варила, прала,
Ішла на поле, в ліс і на леваду,
Довести все старалася до ладу.
А скільки квітів - розмаїття,
Цвіли в дворі усеньке літо:
Нарциси, конвалії, горді тюльпани,
І маки червоні - квіти кохання.
Айстри сміялися обабіч стежини,
Полум'яніли червоні жоржини,
І жити хотілось, і серце раділо,
Допоки Чорнобилем не обпалило.

Страшне відлуння чорнобильського лиха одним розчерком пера перекреслило щастя їхньої родини. Тяжка хвороба переслідуватиме її все подальше життя, і вноситиме свої чорні корективи у всі події. Вона боротиметься з нею, але інколи це робити буде дуже важко. Хвороба на

довгих 12 років прикує її до ліжка. Він буде поряд, допомагатиме, чим зможе. А вона йому писатиме.

Твої очі - синій світанок,
Притрушений сивим туманом.
Задивилась в безмежну даль,
Затаївши в них тугу й печаль.
А було - у них сонце сміялось,
А було - у них зорі купались,
Цвіло літо волошками синіми,
І з тобою були ми щасливими.
Якби зняти могла і той біль і той щем,
Я б пролилась весняним дощем,
Я б до ніг зорепадом лягла,
Якби я могла, якби я могла...

Її нема вже біля двох років. А йому інколи здається, що цими словами вона промовляє до нього з небес. Він знає: ніхто і ніколи його не любив і вже не любитиме так, як вона.

Систематизація та закріплення вивченого матеріалу

Діти, на сьогоднішньому уроці ви почули чотири історії кохання. Вони такі схожі і водночас різні. Схожі тим, що ліричні героїні щиро кохають і хочуть бути коханими. Відмінні тим, що у кожної із ліричних героїнь свій характер, свої цінності і своє світобачення.

- Що ми можемо сказати про висловлення найпотаємніших почуттів ліричною героїнею Ліни Костенко? З чим це пов'язане?
- Яке кохання ліричної героїні поезій інтимної лірики Лесі Українки? Хто надихав її на написання цих поезій?
- Чим запам'ятовуються поезії про кохання Марії Вакуліч? Чому вони западають так глибоко в душу кожного читача?
- Кохання ліричної героїні якої поетеси вам ближче до душі?

(Діти називають і доводять свої думки)

	Межа XIX—XX ст. Леся Українка	XX ст. Ліва Костенко
Кохання	Глибоке почуття, суперечливе і неоднозначне	Глибоке почуття; велике кохання, хоча несе нестерпний біль розлуки; прекрасна стихія ніжності й осяяння душі
Лірична героїня	Характерні зміни почуттів та переживань, які спонукають до боротьби; вірять в перемогу добра над злом, світла над темрявою, вірять і сподіваються на кращу долю	Здатна любити і залишатися сильною, незалежною творчою особистістю. Вона не слухняна раба, не забуває, для чого живе

Слайд 2

Створення букетів кохання

А зараз пропоную розділитись вам на групи (*I група – хлопці, II група - дівчата*) і скласти з квітів, що лежать на столах, букети. Кожна квітка в вашому букеті символізуватиме моральну якість характеру людини, без якої, на вашу думку, не можливе справжнє кохання. Букет можна скласти з 3-х, 5-ти, 7-ми квіток.

(Учні складають букети, обмінюються ними, коментуючи значення кожної квітки)

Зачитування творів про кохання

Напередодні уроку ви отримали завдання, написати творчі роботи «Яким я уявляю справжнє кохання». Зачитайте їх.

(Учні зачитують творчі роботи)

Підсумок уроку

- На сьогоднішньому уроці ми подорожували прекрасною країною, назва якої Кохання.
- Що нового дізнались на уроці?
- Що з уроку вам запам'яталось найбільше?
- Що візьмете в своє подальше життя?

Кохання, діти, це божий дар, і нещасна та людина, яку воно обминуло. Нехай же в вашому житті обов'язково завітає це прекрасне почуття і нехай воно буде саме таким, яким ви малюєте його в своїй уяві. Кохайте і будьте коханими і щасливими!

ДОДАТКИ

Ліна Костенко

Леся Українка

Марія Вакуліч

Анна Ахматова